

Environmentálne aspekty architektonickej tvorby

OSN v r. 1970 definovala životné prostredie ako „súhrn vecí, podmienok a vplyvov obklopujúcich každý živý organizmus a pôsobiaci na jeho fyzický rozvoj.“

Životné prostredie človeka je „tá časť sveta, s ktorou je vo vzájomnom pôsobení, ktorú užíva, ovplyvňuje, a ktorej sa sám prispôsobuje.“

(UNESCO, 1967)

Príroda je teda základnou zložkou životného prostredia človeka. Je nielen to. Príroda je človek a človek je príroda. Je jej súčasťou. I keď sám seba rád vyčleňuje a povyšuje sa nad ňu. Základný problém vidím v zlom chápaní a preceňovaní vlastnej existencie. Človek sám seba korunoval za pána tvorstva i celej Zeme. Vyňal sa tak zo systému, ktorého súčasťou vždy bol, je a bude. Prírodu vníma ako cudzí element, ako vec, predmet úžitku. Snaží sa ju ovládnuť, pokoriť. Tento druh zmýšľania vedie k deštrukcii sveta v záujme ľudského blahobytu, v záujme arogantného humanizmu. Zaň sa my ľudia – pokrytci – radi schovávame. Veľkodušne ochraňujeme bezmocné zvieratá, prispievame na ochranárske spolky. Príroda je predsa krásna a harmonická, nachádzame v nej inšpiráciu, čerpáme zdroje. Skrývame tak vlastný egoizmus, pretože jediné, čo sa snažíme zachrániť, sme MY.

Ak pripustíme teóriu, že Zem sa správa ako živý organizmus, potom my sme jej parazitmi. Sme pre ňu tým, čím je pre človeka svrab. Ak porovnáme našu činnosť na povrchu Zeme s činnosťou parazitov na koži človeka, je prinajmenšom podobná.

Poznanie evolúcie, nášho pôvodu, toho, že všetko na Zemi má spo-

ločný prapôvod, a teda tvorí jeden celok, trochu pokorilo našu pýchu. Mali by sme pamätať na to, že keby sme v tejto chvíli prestali existovať, Zem je stále schopná regenerácie. Čo ak sa z nás raz vylieči? Nič netrvá večne a všetko speje k svojmu prirodzenému zániku. Tak i ľudská existencia (či už jednotlivca, alebo druhu), existencia Zeme, vesmíru, hmoty. Možno aby mohlo nastať „niečo“ nové...

Nie je v ľudských možnostiach porozumieť „vyššiemu princípu“. Nemôže sa povyšovať do pozície „boha“. Naša obmedzenosť je príčinou nášho, zdá sa naprogramovaného, konania. Je samospúšťou v nás. Paradoxom by bolo, keby organizmus „najdokonalejší“ – ľudský, zničil ten najprimitívnejší. Možno vírus. Rozhodnúť o vlastnom konci však nemôžeme. Môžeme sa len pokúsiť existovať čo najdlhšie. Preto sa ľudia snažia predĺžovať si život zdravou životnosťou a ľudstvo ochranou životného prostredia. Človek túži byť šťastný, prežiť plnohodnotný život, preto potrebuje čas existovať. To je jednoduchý ľudský „nižší princíp“. Asi od neolitickéj poľnohospodárskej revolúcie sa kultúra (civilizácia) vyvíjala rýchlejšie než biosféra a toto tempo sa neustále zvyšuje. Dnešná technická kultúra biosféru stále viac potláča, obmedzuje a poškodzuje. Nie je prírode patrične prispôbena. Potrebuje veľké množstvo látok, energie a iných zdrojov, ktoré čerpá z okolia.

Ekologická kríza je dôsledkom zlyhania našej kultúry. Je krízou hodnôt, priorit, krízou etického vzťahu (hodnôt) našej modernej kultúry.

V umení sa prelína ľudský um s prírodou. Úlohou umenia je vyjadriť pocity alebo myšlienky umelca, odovzdať posolstvo. Človek sa odnepamäti inšpiroval prírodou, svoje umenie realizoval v prírodnom materiáli. V umení nejde o využitie prírody ako v technike. Umenie prírodu reprezentuje. Technický výrobok sleduje osov človeka a umelecké dielo sprostredkúva krásu.

Dizajn je spojením umenia a techniky v harmonický celok. Keďže dizajnerský produkt obojstranne čerpá z prírody, musí ju náležite rešpektovať.

Vedecké, technické a ekonomické riešenia a postupy snažiace sa zmierniť alebo odstrániť škodlivé dôsledky našej činnosti na životné prostredie potrebujú pre svoju funkčnosť hodnotové a etické základy, zdôvodnenie. Ich úspešnosť závisí od rekonštrukcie hodnotového rebríčka a prehodnotenia priorit človeka.

A keďže „starého psa novým kúskom nenaučíš,“ treba sa upriamiť na novú generáciu. Ale človek sa tak ľahko nezmení. Možno až začne svoju závislosť pociťovať na vlastnej koži. Potom ľudstvo objaví pokoru a prirodzenosť ako jeden z prapôvodných vynálezov.

Karolína Bašteková

Autorka je študentkou 2. ročníka odboru dizajn, predmet Ekologické aspekty dizajnerskej tvorby na Fakulte architektúry STU v Bratislave

